

گزارشی از برگزاری همایش ملی مالکیت فکری با رویکرد تجاری سازی و توسعه فن آوری

اشاره:

هر کشور جهت پیشرفت و تعالی خود در درجه اول نیازمند نیروهای متفکر، خلاق و دانشمندان متعهد است و البته برای بروز و ظهور استعدادها و شکوفایی و به ثمر نشستن آنها پیش زمینه‌هایی مورد نیاز است که دولت‌ها با تمام توان تلاش دارند این پیش زمینه‌ها را فراهم آورند تا دانشمندان و استادان در بستری به دور از دغدغه به تولید علم و دانش بپردازد. از جمله این پیش زمینه‌ها می‌توان به مواردی چون وجود کتب و منابع علمی، تجهیزات و لوازم آزمایشگاهی و بستر مناسب حقوقی اشاره کرد. البته تمام این موارد تا مرحله تولید علم و دانش مورد نیاز و ضروری است اما یک نکته اساسی که متأسفانه علی‌رغم سایر کشورها در کشور ما کمتر مورد توجه قرار گرفته است مالکیت فکری و معنوی است.

در این راستا همایش ملی مالکیت فکری با رویکرد تجاری سازی و توسعه فناوری فرصت بسیار مناسبی به وجود آورد تا به موضوعاتی چون دارایی‌های فکری، انتقال تکنولوژی با حفظ مالکیت فکری و قوانین و مقررات فکری و معنوی در آن پرداخته شود. در این همایش تلاش شد تا راهکارهایی در جهت اهمیت دادن به افرادی که اختراعات علمی دارند ارائه شود و این افراد به ادامه فعالیت خود تشویق شوند.

هم چنین مدیرانی از سه قوه قضاییه، مجریه و مقننه حضور داشتند ضمن این که مقالاتی در زمینه مدیریت تجاری سازی از ایده تا بازار و جایگاه و نقش IP در آن، نقش مالکیت فکری در توسعه تجارت جهانی، آشنایی با ارزش گذاری و قیمت گذاری فناوری، ملاحظات حقوقی در قراردادهای لیسانس فناوری، ضمانت اجرای حقوق مالکیت فکری، حقوق حاکم بر تجاری سازی مالکیت ادبی و هنری با تاکید به صنایع فرهنگی ارائه شد.

در آغاز همایش، مهندس حسن علم‌خواه- دبیر همایش ملی مالکیت فکری گفت: بی شک یکی از دغدغه‌های اصلی مدیران پژوهشی، سازمان‌ها و دانشگاه‌ها، بحث تجاری سازی فناوری یافته‌های پژوهشی است. اگر چه ممکن است پیش‌تر چنین همایشی برگزار شده باشد ولی در این همایش قصد داریم تا گوشه‌ای از این مشکلات را بررسی کرده و به هم فکری و هم اندیشی دست یابیم.

وی یکی از مواردی که موجب شده است تجاری سازی فناوری با مشکل مواجه شود را عدم فرهنگ سازی مناسب و بحث دیگر که موجب کندگی تجاری سازی فناوری شده است را وجود برخی قوانین و مقررات پیچیده و دست و پاگیر دانست و اظهار امیدواری کرد تا در صورتی که

موارد قانونی و حقوقی به واسطه نمایندگان مجلس شورای اسلامی و

کمیسیون حقوقی در این همایش مطرح شد، از آن نهایت استفاده به دست آید.

وی اضافه کرد: شاید مورد دیگر که بحث تجاری سازی را با کندی مواجه کرده است، قوانین و سیستم‌های انگیزشی باشد که در دانشگاه‌ها وجود دارد تا جایی که در دانشگاه‌ها اعلام می‌کنند در صورتی که تعداد مقالات به حد نصاب برسد مزایایی شامل حال اساتید خواهد شد. این در حالی است که شاخص فناوری که همان اختراعات است حرکات پرشایی در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی شکل دهد. در هر صورت نکته مهم در این همایش، همان هم اندیشی است.

وی در پایان با اشاره به این که در این همایش پنل‌ها و کارگاه‌های آموزشی تخصصی مطابق با نیاز محققان یا مراکز پژوهشی و سازمان‌ها در تجاری سازی و یافته‌های پژوهشی است، از برگزار کنندگان همایش، اداره ثبت مالکیت صنعتی، کمیسیون ملی آیسسکو، وزارت علوم و دیگر سازمان‌ها که در همایش مذکور حاضر شدند قدر دانی و اظهار امیدواری کرد تا راهکارهای خوبی از این همایش حاصل شود.

در ادامه دکتر صادقی- نماینده دانشگاه تربیت مدرس از حضور در این همایش اظهار رضایت نموده و گفت: خوشنودیم که نقش دانشگاه را به عنوان نقشی غیر قابل انکار در توسعه علمی و صنعتی و اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور شاهدیم.

وی به نمایندگی از گروه حقوق دانشگاه تربیت مدرس ضمن خوشامد به تمامی شرکت کنندگان گفت: امیدواریم تا در این همایش علاوه بر کسب فرصتی جهت هم اندیشی، فرصتی برای دانش افزایی در قالب کارگاه‌هایی که در این زمینه برگزار شده است داشته باشیم.

وی هم چنین از دکتر صدی- مدیر دفتر منطقه‌ای

آیسیسکو، دکتر مهدی نژاد- معاون پژوهشی و فناوری وزارت علوم، آقای کیانی- ریاست اداره مالکیت صنعتی و دکتر فرهنگی نماینده مجلس و عضو فراکسیون مخترعان و نوآوران که در این همایش حضور داشتند، قدر دانی ویژه به عمل آورد.

دکتر یعقوب فتح‌اللهی- معاونت پژوهشی و فناوری دانشگاه تربیت مدرس در ابتدا به

ذکر چند نکته در ارتباط با دانشگاه تربیت مدرس پرداخت و گفت: این دانشگاه، یک دانشگاه تحصیلات تکمیلی جامع است که در رشته‌هایی چون؛ علوم پزشکی، کشاورزی، منابع طبیعی، فنی مهندسی، علوم انسانی و هنر فعالیت می‌کند و در حال حاضر ۱۱ دانشکده و ۱۳ پژوهشکده یا مرکز پژوهشی در این مجموعه فعالیت می‌کنند و این دانشگاه ۱۳ عنوان مجله علمی- پژوهشی به جامعه علمی کشور عرضه می‌کند و در عین حال به لحاظ علمی طی ۴ سال گذشته نزدیک به ۵ هزار و پانصد مقاله علمی پژوهشی از این دانشگاه تولید شده است که ۶۵ تا ۷۰ درصد آن در مجلات معتبر بین‌المللی به چاپ رسیده است و نزدیک به ۵ هزار و هفتصد مقاله از این دانشگاه در کنگره‌های علمی بین‌المللی ملی ارائه شده است. باید گفت این مقالات در ارزیابی دانشگاه‌ها در سطح جهانی و ملی، پارامترهای مهمی به شمار می‌رود.

وی ادامه داد: این دانشگاه هم چنین ارتباط خوبی

با جامعه کاربردی صنعت، بانک و حوزه‌های مختلف صنعتی دارد و طی ۴ سال گذشته نزدیک به ۶۰ میلیارد تومان قرار داد منعقد نموده و اوج آن در سال ۱۳۸۷ بود که ۲۷ میلیارد تومان قرارداد با جامعه کاربردی منعقد کرده و توانسته است ظرفیت علمی دانشگاه را در ارائه خدمات علمی و فناوری به واحدهای مختلف صنعتی و خدماتی برنامه‌ریزی کند.

وی با اشاره به ضرورت ارائه خدمات در شکل‌گیری زندگی و کار مردم خاطر نشان کرد: همواره باید کالا و خدمات جدید ارائه کنیم تا شکل و کار زندگی مردم را تغییر داده و مشاغل جدید ایجاد کنیم. در پایان این که امیدواریم تا در پیوند موثر میان دانش و نوآوری و تحولات اقتصادی و اجتماعی گام‌های موثری بر داریم.

در این مراسم عباس صدی- دبیر کل دفتر منطقه‌ای آیسیسکو (سازمان اسلامی آموزش علمی و فرهنگی کشورهای اسلامی) و دکتر محمد مهدی نژاد معاونت پژوهشی و فناوری وزارت علوم تحقیقات و فناوری، محمد حسن کیانی و ... حضور داشتند.

دکتر عباس صدی- دبیر کل منطقه‌ای آیسیسکو در آغاز به نیابت از دکتر عبدالعزیز عثمان- دبیر کل سازمان علمی- آموزشی و فرهنگی کشورهای اسلامی ضمن سپاس از حضور شرکت کنندگان و زحمات برگزار کنندگان در خصوص نقش این سازمان در توسعه و فناوری

در کشورهای اسلامی به ایراد سخن پرداخته و عنوان کرد: تاکنون در مجموعه آیسیسکو بر نزدیک به ۶۰۰ مورد فعالیت داشتیم و امید است از این پس نیز ادامه داشته باشد. با توجه به این که توجه به علوم و تکنولوژی در آیسیسکو بسیار زیاد است، بحث مالکیت فکری یکی از دغدغه‌های بزرگ این سازمان به شمار می‌رود تا جایی که طی این چند سال که در دفتر مرکزی حضور داشتیم، ۵ مورد کنفرانس در این زمینه برگزار شد و می‌توان گفت عمده‌تأ کشورهای پیشرفته اسلامی خواهان برگزاری چنین همایش‌ها و کنفرانس‌هایی هستند

وی افزود: طی چند سال اخیر شاهد پیدایش برخی تکنولوژی‌های جدید از جمله بایو تکنولوژی و تکنولوژی نانو هستیم که آیسیسکو در خصوص این تکنولوژی‌ها فعالیت می‌کند.

در حال حاضر برخی مهارت‌های عمومی از جمله؛ تفکر انتقادی، خلاقیت و نوآوری را در توسعه تکنولوژی مدنظر قرار داده‌اند و همگان بر آن فعالیت می‌کنند و به محض این که تصمیم گرفتیم در کشورهای اسلامی به بحث خلاقیت و نوآوری بپردازیم افراد به دلایل مختلف در این مقوله وارد نشدند که برخی از این دلایل عبارت از فکر و تفکر انتقادی است که تبدیل به خلاقیت و نوآوری می‌شود. ولی متأسفانه در مقوله خلاقیت و نوآوری کمتر کسی زمان صرف می‌کند به این دلیل که حاصل تفکر از دست می‌رود. حتی برای نقشه جامع کشور در چشم انداز ۲۰ ساله در صورتی که به بحث مالکیت فکری آن چنان که باید و شاید نگاه نشود، شاید دسترسی به این سند کمی دشوارتر باشد. پس بحث مالکیت فکری به لحاظ قانونی و اجتماعی باید مطرح شود لذا خلاقیت و نوآوری زمانی رخ می‌دهد که هر فردی بدانند اگر اثر و یا خلق اثری دارد برای آن ارزش قائل می‌شوند.

وی بحث دارایی‌ها و مالکیت فکری را یکی از مباحث مهمی خواند که آیسیسکو به آن می‌پردازد و اظهار امیدواری کرد تا نتایج خوبی را از آن به دست آید.

وی هم چنین نقش ایران را در ارائه چند پروژه مهم از جمله ISE (پایگاه استنادی) را پررنگ دانست و گفت: ایران در بحث آیسیسکو تلاش بسیار داشت و در حال حاضر نیز با وجود رقبای بسیار، خوب پیش می‌رود.

دکتر صدی از بحث رتبه بندی به عنوان یک اولویت برای دانشگاه‌ها یاد کرده و بر شکل‌گیری دبیرخانه زنان اندیشمندان جهان اسلام تأکید نمود.

وی هم چنین عنوان کرد: یکی از فعالیت‌های چشم‌گیری که طی سال‌های اخیر شکل گرفته و آیسیسکو نیز به نوعی در آن مشارکت داشته است، جشنواره خوارزمی است. در صورتی که در حوزه مالکیت فکری پیشرفت مطلوبی نداشته باشیم ممکن است این جشنواره ولو با سابقه طولانی، دچار مشکلاتی شود.

وی تفکر ارزش گذاری در حوزه مالکیت فکری را

ضرورتی در کشورهای اسلامی خوانده و خواستار شکل‌گیری راهکارهایی در چارچوب جوامع اسلامی شد و حضور آیسیسکو را در این همایش افتخار بزرگی دانست که می‌تواند در اجرای بهتر همایش موثر باشد.

دکتر محمد مهدی نژاد- معاونت پژوهشی و فناوری وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

در خصوص تجاری سازی فناوری و بهره‌گیری از دستاوردهای پژوهشی به ایراد سخن پرداخت. وی در آغاز مهمترین بحثی را که کشور با آن رو به روست، بحث تجاری سازی فناوری و بهره‌گیری از دستاوردهای پژوهشی خواند و عنوان کرد: امروزه مطالعات گسترده‌ای را از علم و فناوری در دست داریم و همگان انتظار دارند جامعه علمی کشور بتواند با نوآوری‌ها و خلاقیت‌ها، مشکلات خود را به نحو احسن بر طرف کرده و در دنیا پیشتاز باشد و شاهد هستیم که در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی تلاش‌های بسیاری در این زمینه صورت گرفته و اساتید و دانشجویان تمام توان خود را به کار گرفته اند و در این خصوص تلاش می‌کنند.

وی اضافه کرد: منظور ما این نیست که دستاوردهای ما اندک است. بلکه با وجود سابقه اندک برخی مباحث علمی در دوره‌های تاریخی خاص، امروز شاهد انواع و اقسام دستاوردهای علمی در سطح کشور هستیم که توانمندی‌های هسته‌ای نیز بخشی از این دستاوردهاست.

وی ادامه داد: بهره اندک به معنای دستاوردهای ناچیز علمی نیست بلکه این دستاوردها در مقابل قله رفیعی که بناسبت به آن دست یابیم و به عبارت دیگر در مقابل پتانسیل عظیمی که در درون ما نهفته است و در مقابل تلاش‌های عظیمی که صورت می‌دهیم و بهره‌ای که می‌گیریم اندک است. یعنی طبیعت رشد و بلوغ در این است که این مسیر طی شود. امید است با تلاش‌های همدیگر و هوشمندانه با یاری پروردگار سرعت و شتاب بیشتری را شاهد باشیم.

وی افزود: نکته دیگر چرخه علم تا ثروت و قدرت است. تا جایی که متأسفانه چرخه علم تا ثروت و قدرت ما به شکل سامان یافته در کشور شکل نگرفته بلکه در برخی موارد شاهد هستیم که ایده علمی و یا دستاورد فناورانه تبدیل به یک محصول تولیدی و موجب ایجاد ثروت و یا تولید قدرت در کشور شود اما این به شکل سامان یافته، تعریف نشده است و حتی اگر طراحی هم شده باشد، پیاده نشده است و این مشکلی است که امروز با آن مواجهیم.

وی تأکید کرد: به دنبال سازمان‌ها و صنایع دانش بنیان خردمند هستیم به عبارت دیگر سازمان‌ها و صنایعی که با تکیه بر توان علمی و نگاه بر منافع و چشم اندازهای آینده تصمیم بگیرد و این نیازمند قدرت و فناوری لازم برای دانش بنیان کردن صنایع و سازمان‌هاست. ماموریت‌ها، اهداف، چشم‌انداز، سیاست‌ها، راهبردها و برنامه‌هایی که در اسناد بالادستی کشور و در سند چشم انداز و در برنامه‌های توسعه علمی مشاهده می‌کنیم همه و

همه از مواردی است که نیاز به تلاش گسترده دارد تا عملیاتی شده و قابل بهره برداری باشد در غیر این صورت هیچ نتیجه‌ای تنها بر روی کاغذ اجر نخواهد شد و هیچ سند راهبردی در صورتی که دارای افق زمانی نسبتاً طولانی و گستره‌ی زمانی بالا باشد تنها با یک بار، نوشته و اجرا نخواهد شد بلکه در عمل نیز باید اصلاح شود.

وی ادامه داد: امروز در مراکز آموزشی و تحقیقاتی، پژوهشی و سیاست‌گذاری در خصوص چند واژه آموزش، پژوهش و محصول و ارتباط آنها با یکدیگر پیچیدگی‌هایی مطرح شده است زیرا در کمتر موردی تمام این کلمات در کنار معنا دار خواهد شد.

دکتر مهدی نژاد بر جایگاه پژوهش و فناوری تاکید و آن‌ها را در تجاری‌سازی یک محصول پر اهمیت خواند و تاکید کرد: هیچ‌چاره‌ای نداریم برای این که بخواهیم مقام اول علم و فناوری و آنچه که شایسته ملت و تمدن بزرگ ماست دست یابیم به نوآوری‌های جهشی روی آوریم اگر چه نوآوری‌های خطی و پیوسته نیز مطلوب است اما ما را به نسبت سایر کشورها به پیشرفت و توسعه نخواهد رسانید چرا که دیگر کشورها در ملل دیگر نمی‌ایستند تا ما حرکت کرده و از آنان سبقت بگیریم. تنها راه چاره، نوآوری جهشی است که تعبیرهای دیگر آن راه‌های میان بر و یا مرز شکنی علمی است. این فضایی است که ما در آن واقع هستیم که شامل مطالعات گسترده، تلاش بسیار و دستاوردهای زیاد است به علاوه مشکلاتی که در حوزه نظری و علمی در زمینه بحث‌های تجاری سازی پیش رو داریم.

وی ادامه داد: باید هدف خود را از تجاری‌سازی و استفاده از دستاوردهای پژوهشی بدانیم و در این خصوص نیاز است تا همت و تلاش را یکسو کرده و از دستاوردها بهره ببریم.

امروزه شدت تغییرات و تنوع و کوتاهی عمر فناوری را شاهد هستیم؛ در گذشته اگر فناوری رخ می‌داد و توسعه می‌یافت شاید تا صد سال مورد استفاده قرار می‌گرفت در حالی که امروز به این شکل نیست و در حوزه‌های IT، بیوتکنولوژی، مکانیک و ... نسبت شدت تغییرات آن قدر زیاد است که فرصت پیدا نمی‌کنیم تا این تکنولوژی‌ها را به کار گرفته و توسعه دهیم. پس باید بیاموزیم که چگونه ایده تولید و آن را تبدیل به محصول کرده و به مصرف برسانیم و به همین ترتیب گام‌های دیگر را برداریم که این امر مستلزم تجاری‌سازی محصول است.

وی با تاکید بر نقش انفکاک ناپذیر فناوری در زندگی امروزی عنوان کرد: با وجود مشکلات بسیار نمی‌توان از مباحث فناوری فاصله گرفت و عاقلانه‌تر آن است که به نوعی از آن بهره‌مند شویم که ضمن بهره‌گیری از برکاتش، از مضراتش در امان بمانیم. در هر صورت برخی واقعیت‌ها در زندگی وجود دارد که ما باید برای این واقعیت‌ها برنامه ریزی داشته باشیم.

وی خاطر نشان کرد: رقابت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی مبتنی بر فناوری‌هاست و با توجه به این

که سقوط‌های اقتصادی در برخی کشورها رخ داده است نکته ای که موجب نجات آنان شده است استفاده از فناوری‌های پیشرفته و مورد نیاز جامعه است.

وی ادامه داد: تأمین منابع مکفی و پایدار برای توسعه پژوهش و فناوری نیز مطرح است تا جایی که امروز آفت بزرگی که شاید در ذهن ما و همه مخاطبین باشد این است که از دولت انتظار دریافت سرمایه داریم در حالی که باید چرخه معیوب را به چرخه سالم بدل کنیم. به عبارت دیگر ایده‌هایی را پرورش داده و به محصول و ثروت تبدیل کنیم بعد بخشی از آن را برای ایده‌های جدید بگذاریم. در صورتی که به این شکل نباشد حتی اگر ثروتمندترین کشور دنیا هم باشیم امکان ندارد به این ایده‌ها و درخواست‌ها و نیازها پاسخ گو باشیم. پس در اینجا ضرورت تجاری‌سازی احساس می‌شود. البته ممکن است هر موضوعی که وارد حوزه پژوهش شد، تبدیل به ثروت نشود بلکه باید تناسبی وجود داشته باشد که خود را اداره کرده و برای کشور قدرت و ثروت تولید کند.

وی اضافه کرد: تکالیف قانونی و مطالبات چشم‌انداز که در برنامه‌های چهارم، پنجم و سند چشم‌انداز به چشم می‌خورد باید به انجام رسیده و محقق شود ضمن این که شرایط محیطی در حال تغییر است و این تحولات محیطی به ما الزام می‌کند که بحث تجاری‌سازی را مد نظر قرار دهیم.

معاون پژوهشی و فناوری وزارت علوم، عوامل بسیاری را در ایجاد دلگرمی در استفاده از دستاوردهای پژوهشی موثر دانست و گفت: شاید مهمترین نکته در این زمینه این است که نباید به یک موضوع تک عاملی نگاه کرد بلکه باید به شکل یک بسته از عوامل، به آن نگریست و برای هر یک از آنها ترکیبات مناسب را یافت مهمترین آن تدوین نقشه جامع علمی و اجرای آن است. وی در ادامه گفت: جامعه باید همواره به دنبال دستاوردها و نتایج پژوهشی باشد ضمن این که دولت باید کار هدف‌گذاری، سیاست‌گذاری، تسهیل‌گری و حمایت و پایش را داشته باشد تا دیگران بتوانند فعالیت خود را به ثمر رسانند ضمن این که پیمانکار و کارفرما نیز باید توان و دانش لازم را داشته باشند.

وی اضافه کرد: در حال حاضر عمده تمرکز محققین و اعضای هیات علمی در دانشگاه‌هاست و تعداد این افراد در دانشگاه‌ها بیشتر از مجموع محققینی است که در صنایع کشور و دستگاه‌های اجرایی هستند و به همین دلیل مشکلات خود را به خوبی در نمی‌یابند. باید بدانیم چرا در طراحی به نحوی عمل نمی‌شود که آنان بتوانند کار خود را تعریف کنند.

همچنین نهادهای واسطه و فن بازار هم چون صندوق پژوهش فناوری باید در کشور وجود داشته باشد تا از صاحبان ایده در جهت پیشبرد کار حمایت نماید تا جایی که بتوانیم با حفظ استقلال و حفظ ایده‌ها روابط علمی بین‌المللی و تبادلات علمی و فناوری را افزایش دهیم. قوانین

و مقررات تسهیل‌گر و پشتیبان چون مالکیت فکری و حمایت از تولید داخل نیز باید در کشور وجود داشته باشد. به علاوه معافیت‌هایی مالیاتی و گمرکی و زیرساخت‌های پژوهش و فناوری چون مراکز رشد و فناوری و نیروی انسانی متخصص، آزمایشگاه‌ها و تشکلهای علمی و ... وجود داشته باشد. در نهایت این که فرهنگ پژوهش و توسعه فناوری باید از مدارس آغاز شود.

وی در پایان خاطر نشان کرد: مهارت در حین اجرای پروژه‌ها به دست می‌آید و یکی از برنامه‌های ما تقویت دوره‌های پژوهش محور و توسعه مراکز رشد و پارک‌های فناوری است. این توسعه هم به صورت افقی و هم عمودی است. ایجاد و حمایت نهادهای واسطه پشتیبان به صورت فیزیکی و مجازی است به عنوان مثال صندوق‌های پژوهش فیزیکی به این معناست که در وزارت علوم یک صندوق داشته باشیم و مجازی آن به این معناست که قوانینی تنظیم کنیم که بتوان از آن بهره برد.

تدوین و تصویب قانون مالکیت فکری و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و کارآفرینان فن آوران، سیاست‌گذاری راهبردی، برنامه‌ریزی، شاخص‌سازی، نظارت و ارزیابی چرخه علم تا ثروت نیز از این دست می‌باشد و در نهایت این که همواره باید تلاش کنیم که از علم ثروت بسازیم.

محمدحسن کیانی - ریاست اداره کل

مالکیت صنعتی در خصوص گزارش عملکرد اداره کل مالکیت صنعتی در آغاز عنوان کرد: اهم تحولات صورت گرفته در حوزه مالکیت صنعتی بر ما واجب کرده است که از تلاش تمامی دست‌اندرکاران حوزه مالکیت صنعتی، مدیران و صاحب‌نظران سپاس‌گزاری کنم که با حضور و یا با حمایت و کمک خود در کارگاه‌های آموزشی نقشی موثر در این راستا ایفا نمودند.

وی در ادامه گفت: تردیدی نیست که داشتن نظام مالکیت معنوی پویا و کارآمد یکی از ضروریات و مسائل زیربنایی سیاست‌های نوین اقتصادی در عمر اقتصاد دانش محور است که در این میان مالکیت صنعتی به عنوان بخش عمده‌ای از مالکیت معنوی اعم از: حق استفاده انحصاری از علائم تجاری، اختراعات و یا طرح‌های صنعتی، مدل‌های مصرفی، از ابتکار و نتیجه فکر افراد در برابر تعرض اشخاص ثالث حمایت نموده و با ایجاد حق بهره‌برداری انحصاری برای صاحب آن به مدت معین در محدوده کشور و یا کشورهای محل ثبت از هر گونه رقابت مکارانه و غیر عادلانه در عرصه تجارت و صنعت جلوگیری به عمل آورد و به این ترتیب ضمن تسهیل انتقال تکنولوژی، زمینه سرمایه‌گذاری مستقیم داخلی و خارجی را فراهم سازد، لذا تقویت و کارآمد نمودن نظام مالکیت معنوی و نیل به توسعه پایدار، امری حیاتی و اجتناب ناپذیر به شمار می‌رود. تردیدی

نیست که رسیدن به افق ۱۴۰۴ و ایرانی توسعه یافته و تاثیرگذار در توسعه جهانی مستلزم توجه به این حقیقت مهم است که نمی‌توان از جهانی شدن فاصله گرفت بلکه باید با تعاملی معنادار از فرصت‌ها استفاده نمود. خوشبختانه در این راستا با بهره‌گیری از سیاست‌های قوه قضائیه و سند چشم‌انداز نظام و قوانین برنامه توسعه اقتصادی سازمان ثبت اسناد و املاک کشور توانسته است به عنوان متولی امر مالکیت معنوی با استفاده از کمک‌های فنی و ایپو (سازمان جهانی مالکیت معنوی) و مساعدت قوه قضائیه و مجلس شورای اسلامی اقدامات اساسی و مهم را در اصلاح و به‌روز رسانی قوانین و مقررات مالکیت صنعتی، توسعه و بهبود منابع انسانی، نوسازی و مکانیزاسیون اداره مالکیت صنعتی به انجام رساند.

وی با اشاره به پیشینه قوانین و مقررات مالکیت صنعتی در ایران پیش از شروع تحولات اخیر گفت: در بعد ملی قانون علامات صنعتی و تجاری مصوب سال ۱۳۰۴ و نظام نامه مربوط را داشتیم و این قانون تنها علامت تجاری را مورد حمایت قرار می‌داد که البته با مرور آن مشاهده می‌کنیم که پیش از وضع قانون، علائم تجاری در محاکم عرفی وقت نیز مشاهده می‌شد. پس از آن نزدیک به ۶ سال بعد قانون نسبتاً جامعی به نام قانون ثبت علائم تجاری و اختراعات مصوب سال ۱۳۱۰ به تصویب رسید و آیین‌نامه اجرایی این قانون اصلاحات مبنایی خود را در سال ۱۳۳۷ در خود جای داد.

وی اضافه کرد: علاوه بر این که قریب به ۲۳ معاهده و کنوانسیون در ارتباط با مالکیت معنوی تحت تصدی و ایپو هست و در سال ۳۷ وارد کنوانسیون پاریس شدیم و اصلاحات کنوانسیون را در سال ۷۷ پذیرفتیم و عملاً اقدام خاصی در خصوص الحاق به سایر معاهدات IP صورت نگرفته بود.

وی در ادامه به اقداماتی در خصوص اصلاح قوانین و مقررات اشاره کرد و گفت: در بعد وضع مقررات ملی، تسهیل قانون حمایت از نشانه‌های جغرافیایی کالا بود که با تصویب آن امکان ثبت و حمایت از نشانه‌های جغرافیایی کشور و مباحث مربوط به

محمد حسن کیانی: با توجه به انطباق مفاد قانون جدید با استانداردهای بین‌المللی حمایت، این امکان بیش از پیش برای صاحبان این حقوق فراهم می‌شود که بر مبنای حمایت به عمل آمده در محدوده جغرافیایی داخلی بهتر بتوانند از حقوق خود در سایر کشورها حمایت شوند.

صنایع غذایی، پسته، زعفران و فرش فراهم شد و تصویب قانون ثبت اختراعات و علامات تجاری و طرح‌های صنعتی مصوب سال ۸۶ است و آیین‌نامه اجرایی مربوط به آن که پیش‌نویس این قانون توسط کمیته اجرایی حقوقی متشکل از استاتید حقوق، وکلای دادگستری و قضات دست‌اندرکار صورت گرفت و با همکاری سازمان جهانی مالکیت معنوی تهیه شد و در این قانون و آیین‌نامه اجرایی مربوط علاوه بر به‌روز نمودن قوانین و مقررات ۱۳۱۰ با توجه به تحولات و رشد تکنولوژی که پاسخگوی نیازهای روز نبود، بحث مربوط به ثبت طرح صنعتی برای نخستین بار در نظام حقوقی کشور شکل گرفت.

وی تاکید کرد: در بعد الحاق به معاهدات و کنوانسیون‌های بین‌المللی هم الحاق به کنوانسیون موسس سازمان جهانی مالکیت معنوی را در سال ۱۳۸۰ شاهد بودیم که الحاق به موافقت‌نامه و پروتکل ملایم در خصوص ثبت علائم تجاری را در سال ۱۳۸۲ شاهد بودیم که الحاق به این سیستم این امکان را فراهم آورد که با تسلیم یک اظهارنامه ملی تقاضا ثبت علائم تجاری را در کشورهای هدف داشته باشند و در حال حاضر نزدیک به ۱۸ هزار اظهارنامه ثبت بین‌المللی علائم تجاری تحت سیستم مادی در اداره کل مالکیت صنعتی وجود دارد که به ثبت رسیده و یا در حال طی کردن مراحل مربوط است.

وی افزود: هم‌چنین طی معاهداتی دیگر این امکان فراهم آمده است که اشخاص پس از ثبت اختراعات ملی خود، حمایت و ثبت بین‌المللی این نشان را در کشورهای عضو این معاهدات داشته

باشند. تصویب اجازه الحاق به معاهده همکاری PCT را داشتیم که با توجه به پیش‌نیازها، امکان ثبت و حمایت بین‌المللی از اختراعات مخترعین ما در بیش از ۱۴۰ کشور با تخفیف ۷۵ درصدی و تسهیلاتی که این معاهده پیش‌بینی کرده است را فراهم می‌آورد.

در محور آموزش، بهبود و توسعه منابع انسانی به طور خلاصه می‌توان به برگزاری سمینارهای و کارگاه‌های آموزشی در ارتباط با مالکیت معنوی در داخل کشور، هماهنگی لازم به منظور شرکت کارشناسان دستگاه‌های ذیربط، قضات و اساتید دانشگاه در دوره‌های آموزشی کوتاه مدت و میان مدت و سمینارهای آموزشی و ایپو در خارج از کشور، پیگیری و راه‌اندازی دوره‌های کارشناسی ارشد مالکیت معنوی در دانشکده‌های حقوق دانشگاه‌های مهم کشور چون: دانشگاه تهران، شهید بهشتی و شهید مدرس هم چنین استفاده کارشناسان اداره مالکیت صنعتی از دوره‌های آموزشی ضمن خدمت مرکز آموزشی سازمان ثبت اشاره نمود.

وی اضافه کرد: ۸ سال پیش پروژه‌ای را در محور نوسازی و مکانیزاسیون مالکیت صنعتی بررسی کردیم که در این پروژه که با همکاری سازمان جهانی مالکیت معنوی اجرا شد، امکان بررسی و جستجوی علائم تجاری اعم از: تصویر، عدد و کلمات منطبق با موافقت‌نامه فراهم آمد در حالی که در گذشته برای بررسی برخی علائم، رجوع به دفتر الفبا و دفاتر تصویری و تطبیق اظهارنامه ضرورت داشت که اکنون این امر با امکاناتی که

در نرم‌افزار پیش‌بینی شده به صورت هوشمند قابل انجام است.

وی تصریح کرد: در حال حاضر استفاده از کمک‌های فنی و ایپو را جهت اجرای پروژه جدید آی‌پس را در دستور کار داریم. این سیستم قادر است مراحل اداری از تسلیم اظهارنامه ثابت و تغییرات بعدی را به صورت Paper less به انجام رساند که منطبق با استانداردهای بین‌المللی است و امکان دسترسی محققین، پژوهشگران و دانشگاہیان را به بانک‌های اطلاعاتی، ادارات مالکیت صنعتی و کشورهای عضو فراهم می‌آورد. حدود ۸۰ کشور عضو آی‌پس هستند که بومی سازی شده و تمام کشورها از توانایی‌های این سیستم اظهار رضایت دارند.

وی در ادامه به اهم مزایای قانون جدید ثبت اختراعات اشاره کرد و گفت: مزیت‌های کلی این قانون عبارت است از:

• ناکارآمد بودن قانون پیشین ثبت اختراعات در مقایسه با قانون جدید و این که پاسخگوی نیازهای روز نبوده است.

• هماهنگی قانون جدید ثبت اختراعات با معاهدات چند جانبه مربوط به مالکیت صنعتی تحت مدیریت سازمان جهانی مالکیت معنوی به نحوی که در صورت الحاق جمهوری اسلامی ایران به سازمان تجارت جهانی قانون جدید با موافقت‌نامه‌های جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت معنوی که به عنوان یکی از اسناد لازم الاجرای سازمان جهانی مالکیت معنوی است، هماهنگی کامل داشته و از این حیث مشکلی برای اجرای موافقت‌نامه ترپس حادث نمی‌شود.

• پیش‌بینی ضمانت اجرای کیفری و مدنی مربوط به نقض حقوق صاحبان اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری که به نحوی روشن و شفاف در این قانون پیش‌بینی شده است.

• با توجه به انطباق مفاد قانون جدید با استانداردهای بین‌المللی حمایت، این امکان بیش از پیش برای صاحبان این حقوق فراهم می‌شود که بر مبنای حمایت به عمل آمده در محدوده جغرافیایی داخلی بهتر بتوانند از حقوق خود در سایر کشورها حمایت

شوند.

• موضوع پیش بینی مراجع شبه قضایی به نحوی که نگاه و رویکرد قانون جدید بر این اساس است که رسیدگی به بسیاری از اعتراضات خصوصاً قبل از ثبت به مراجع شبه قضایی و اداری ارجاع شود تا ضمن جلوگیری از تطویل رسیدگی، از مراجعات مکرر صاحبان این حقوق به محاکم جلوگیری به عمل آید و در حال حاضر نیز کمیسیون‌های ماده ۱۷۰ آیین نامه شکل گرفته و اعتراضات، پیش از مطرح شدن در مرجع قضایی هم در حوزه مربوط به علائم تجارسی و هم در حوزه اختراعات و هم در حوزه طرح‌های صنعتی و کمیسیون‌ها بررسی می‌شود و بر حسب مورد تصمیم گیری می‌شود.

• موضوع رعایت اخلاق رفتار ملی در بند ۱ ماده ۲ کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی تکلیف شده بود تا هر یک از اتباع کشورهای اتحادیه در هر یک از کشورهای اتحادیه بدون آن که به حقوق مخصوصی که در این کنوانسیون مطرح شده لطمه وارد شود از مزایایی که از قوانین جاری یا آتی به اتباع داخلی داده خواهد شد، برخوردار شوند. به این منظور در قانون جدید ثبت اختراعات و علائم تجاری به خصوص در بخش مربوط به تعرفه‌ها و حق الثبت، رفتار ملی به طور کامل رعایت شده است اگر چه در گذشته حق الثبت مربوط به اتباع داخلی یا خارجی در مواردی حتی تا نزدیک به صد برابر بود که البته در قانون جدید با رویکرد ویژه‌ای به آن نگرینسته شده است.

• در قانون جدید تمایل قانونگذار به ثبت نظام بررسی ثبت اختراع است بر خلاف این که در گذشته این نظام کاملاً اعلامی بود.

• رویکرد قانون جدید منطبق با اجرای سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی مبنی بر واگذاری برخی از امور تصدی گری است که از جمله می‌توان به تبصره ذیل ماده ۲۸ آیین نامه واگذاری احراز شرایط ماهوی اختراعات و یا ارایه خدمات بانک که در ماده ۱۲۸ آیین نامه پیش بینی شده اشاره کرد.

• پیش بینی مدت ۵ سال آزمایشی مقرر در

محمد حسین فرهنگی: تجاری سازی یعنی این که فردی که این نوآوری را دارد انتظار دارد که جامعه به سراغ او آمده و از نوآوری که به وجود آورده حمایت کند و در نهایت این اختراع و نوآوری را به سوی کاربردی وسیع برد چرا که بسیاری از مخترعین در طول تاریخ و در کشورهای مختلف کسانی بودند که از بضاعت مالی قابل توجهی برخوردار نبودند و تنها فکر و ایده را داشتند.

قانون نیز از نکات مثبتی است که این امکان را ایجاد می‌کند که در طول مدت اجرا، نواقص احتمالی، نیازهای جدید ناشی از تحولات مربوط به حوزه‌های IP در تصمیمات بعدی به دقت مورد بررسی قرار گیرد.

• تفاوت‌های موضوعی؛ در قانون مصوب ۱۳۱۰ از علائم تجاری و اختراعات تعریف خاصی به عمل نیامده است در حالی که در قانون جدید تعاریف نسبتاً جامعی در خصوص اختراعات، علائم تجاری و طرح‌های صنعتی ارایه شده است.

• در قانون جدید حق تقدم مقرر در کنوانسیون پاریس و سایر معاهدات مربوط ۱۲ ماهی که برای اختراعات و ۶ ماهی که برای علائم پیش بینی شده به صراحت کامل بیان شده است.

• در قانون جدید مقرراتی در راستای اجازه‌ی بهره‌برداری و تنظیم قراردادهای در رابطه با واگذاری علائم تجاری پیش بینی شده و ابهامات و خلأ قانون قبلی در زمینه انعقاد قرار داد مرتفع گردید.

• پیش بینی ضرورت استفاده از شیوه‌های نوین فرآیند ثبت در طرح‌های صنعتی و علائم تجاری و اختراعات است که این امر به نحوی می‌تواند اجرای تکلیف به عمل آمده در ماده ۱۳۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی موضوع استفاده از ابزارهای الکترونیک برای ثبت را به نحوی پاسخگو باشد.

• پیش بینی موضوع مجوزهای اجباری بهره‌برداری از اختراعات در موارد مختلف که منافع عمومی چون امنیت ملی، تغذیه، بهداشت و یا سایر بخش‌های حیاتی و اقتصادی کشور اقتضا نماید که در بند الف ماده ۷ قانون پیش بینی شده است.

• پیش بینی موضوع صدور پروانه بهره‌برداری اجباری بدون اجازه مالک؛ در صورتی که اختراع موخر متضمن پیشرفت مهمی باشد این اجازه اجباری به هر دو مخترع داده می‌شود که از اختراعات یکدیگر بهره‌مند شده و استفاده کنند.

• تعیین تکلیف صحیح در خصوص تصدی مالکیت صنعتی و نمایندگی جمهوری اسلامی ایران در خصوص کنوانسیون‌های مربوط به مالکیت صنعتی معنوی که در ماده ۵۲ این قانون پیش بینی شده است.

• پیش بینی موضوع انتقال حق اظهارنامه به طور صحیح در این قانون که در قانون قبلی این خلأ وجود داشت.

• پیش بینی احراز وجود مکانیزم موثر کنترل اجازه دهنده بر کیفیت و مرغوبیت کالا یا خدمات توسط اجازه گیرنده در قرار دادهای اجازه بهره‌گیری توسط مرجع ثبت که در غیر این صورت قابل ثبت نخواهد بود.

• تعقیب کالاهای تقلبی که دادسرا می‌تواند دستور توقیف این کالاها را اعم از این که وارد چرخه تجاری سازی شده و یا نشده باشد را اعلام کند در حالی که در قانون سابق مستلزم وجود شاکتی خصوصی بود.

• پیش بینی صریح حمایت از علائم مشهور با توجه به تکلیفی که در کنوانسیون پاریس وجود داشت، در بند ماده ۲۳ قانون جدید پیش بینی شده

است.

• پیش بینی ذکر نام مخترع و تعلق حق اختراع و همچنین تمیز جنبه مادی معنوی موضوع اختراع که برای نخستین بار در این قانون آمده است.

• پیش بینی تشکیل شعب خاصی از دادگاه‌های عمومی تهران جهت رسیدگی به دعاوی ناشی از اجرای قانون و آیین نامه که تکلیف شده است که قوه قضاییه در این خصوص مراجع خاص ایجاد کند که البته اکنون تقریباً به این شکل عمل می‌شود و علی القائده باید برای این موضوع هم آیین نامه‌ای وضع شود.

• پیش بینی طرح ثبت صنعتی برای نخستین بار در نظام جدید حمایت از مالکیت صنعتی؛ بسیاری افراد برای ثبت حقوق خود ناچار بودند از پروسه علامت تجاری استفاده کنند که طبعاً نتیجه دلخواه را به دست نمی‌آوردند و با ثبت تصویر کالای مورد نظر به زعم خود، طرح صنعتی را در حمایت می‌گرفتند که مراجع قضایی رای داده و این حمایت را صرفاً در حد علامت و نه طرح صنعتی دانسته و این قانون برای نخستین بار این نظام حمایت از طرح صنعتی را ایجاد نموده است.

• پیش بینی موضوع افشاء اختراع که ۶ ماه پیش از تاریخ تقاضا و یا در موارد مقتضی پیش از تاریخ حق تقدم که مانع از ثبت نشود نیز از نکاتی است که در این قانون به آن اشاره شده است.

دکتر محمدحسین فرهنگی - نماینده و عضو فراکسیون مخترعین و نوآوران مجلس در ابتدا ضمن سپاس از تمام افرادی که طی سالیان گذشته در شکل گیری قانون جدید ثبت اختراعات و علائم تجاری در دور هفتم مجلس حمایت نمودند و این قانون در نهایت در تاریخ ۲۸ فروردین ماه ۸۷ به انجام رسید و ابلاغ شد، در خصوص قانون گذاری و تجاری سازی فناوری عنوان کرد: قانون جدید بسیاری از خلاهای قانونی گذشته را پوشش داد و در راستای حمایت از حقوق معنوی مالکان این سه دسته از آثار، همه آنچه که باید لحاظ می‌کرد، لحاظ کرد.

وی اضافه کرد: بحث مالکیت معنوی با موضوع تجاری سازی دو موضوع متفاوت است به عبارت دیگر مالکیت معنوی بیشتر بعد حقوقی دارد یعنی قانون و نهادی که قصد دارد حامی مالکیت معنوی

باشد در حقیقت قصد دارد حامی حقوق دارنده آن نوع از مالکیت باشد یعنی در داخل کشور از آن حقوق در مقابل تعرضات دفاع نموده و آن را تبیین کند و در راستای مقرراتی که در ضمن خود دارد حامی دارنده آن نوع از مالکیت باشد. در خارج از کشور نیز به همین صورت است تا جایی که در ماده ۹ این قانون اعلامیه صدور حق تقدم را شاهد هستیم و با صدور این اعلامیه که از سوی دارنده یک اختراع در واقع کنوانسیون‌های بین المللی و کنوانسیون پاریس و در واقع براساس مفاد کنوانسیون پاریس حقوق او محترم داشته می‌شود و هیچ فردی در هیچ کجای دنیا حداقل در سطح کشورهایی که به این کنوانسیون پیوسته‌اند اجازه ندارد عنوان و یا اختراع مشابهی را ثبت کند و حقوق او حتی در سطح بین الملل نیز حمایت می‌شود و این همان حقوق معنوی و یا مالکیتی است که محترم شمرده می‌شود. بر این اساس تنها از این دفاع می‌کنند که فردی وارد حوزه و حریم مالکیت نشود.

وی ادامه داد: در بحث تجاری سازی که یکی از مباحث اساسی و کلیدی مخترعان و مبتکران و صاحبان نوآوری در کشور است، موضوع متفاوت است. تجاری سازی یعنی این که فردی که این نوآوری را دارد انتظار دارد که جامعه به سراغ او آمده و از نوآوری که به وجود آورده حمایت کند و در نهایت این اختراع و نوآوری را به سوی کاربردی وسیع برد چرا که بسیاری از مخترعین در طول تاریخ و در کشورهای مختلف کسانی بودند که از بضاعت مالی قابل توجهی برخوردار نبودند و تنها فکر و ایده را داشتند. در صورتی که جامعه این فکر و ایده را نپذیرد آن زمان ایده چه فایده‌ای خواهد داشت؟!

وی تأکید کرد: سازمان و اداره کل مالکیت صنعتی این ایده را ثبت کرده و مورد حمایت قرار می‌دهد تا کسی به این حقوق تعرض نکند اما این حمایت ها در اندازه ای نیست که ایده به سمتی برود که از کاربردهای وسیع آن در حوزه صنعتی استفاده شود. لذا این دغدغه همواره متفاوت و جدا از مبحث حمایت از حقوق باید مورد توجه قرار گیرد یعنی بیشتر از جنس اجرایی است تا حقوقی و تضمینی به عبارت دیگر بیشتر در حوزه فعالیت قوه مجریه می‌گنجد تا مقننه و قضائیه به همین دلیل ضمن

بررسی این قانون مباحث بسیار با تشکل‌های مخترعین در خصوص حقوقی بودن این دغدغه داشتیم تا این که در نهایت تنها توانستیم اشاره‌ای را در ماده ۱۹ قانون داشته باشیم که عبارت است از این که چنانچه مالک اختراعات بخواهد از اختراعات ثبت شده استفاده کند، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور حداکثر ظرف مدت یک هفته موضوع را به دستگاه یا دستگاه‌های ذیربط منعکس می‌کند، دستگاه‌های مذکور در خصوص بهره‌گیری از اختراع حداکثر ظرف مدت ۲ ماه اظهارنظر نموده و نتیجه را جهت صدور پروانه بهره‌برداری کتباً به سازمان ثبت اسناد و املاک اعلام می‌کنند. خروجی این مورد قدمی در راستای تجاری سازی است به این صورت که زمانی که گواهی نامه اختراع ثبت شد در واقع یک گواهی دیگر از اداره مالکیت صنعتی مطالبه می‌شود و آن کاربردی بودن و قابل بهره‌برداری و مفید بودن در صنعت و تکنولوژی است که به صورت رسمی اعلام می‌شود و در واقع دو پروانه گواهی‌نامه اختراع و پروانه بهره‌برداری را اخذ می‌کند و این نخستین گام است.

وی اضافه کرد: متأسفانه دستگاه‌های اجرایی مطلقاً رغبتی به نوآوری و اختراع و ابتکار نشان نمی‌دهند اگر چه ممکن است گاهی عنوان شود اختراعاتی که توجیه فنی و اقتصادی ندارد نباید مورد توجه قرار گیرد. اما در تمام موارد به این شکل نیست و همین عامل موجب می‌شود تا بسیاری از این اختراعات و نوآوری‌ها مورد توجه دیگر کشورها و بهره‌برداری آنان واقع شود و به این ترتیب مشکل اساسی ما در دستگاه‌های اجرایی این است که این دستگاه‌ها به دلیل ماهیت بروکراتیک خود رغبتی به فکر و کار جدید نشان نمی‌دهند. هم چنین عادت به روش‌های گذشته و روزمرگی مانع از این می‌شود که دستگاه از فکر جدید استفاده و بهره‌برداری کند لذا این مشکل را باید در دستگاه‌های اجرایی مرتفع کرد.

وی در پایان در قالب پیشنهاداتی گفت: دبیرخانه این همایش به صورت دائمی برپا باشد و تمامی دستگاه‌هایی که از برگزاری و شکل‌گیری این همایش حمایت نمودند اعم از اداره مالکیت صنعتی، وزارت علوم و... دستگاه‌ها با امکاناتی محدود برای رفع این مشکلات مشغول به فعالیت شوند.

به عبارت دیگر شدن دبیرخانه همایش دائمی شده و یا چنین جایگاهی به صورت غیردولتی و غیر تشکیلات رسمی شکل گیرد.

نکته دیگر، تلاش برای یافتن نهادی غیر از شخص مخترع که بتواند تجاری سازی اختراع و یا نوآوری را پیگیری نماید چرا که مخترع محدودیت‌ها و مشکلاتی دارد که به موجب آن یا نمی‌تواند و یا نمی‌خواهد در مسیر تجاری سازی اختراع خود حرکت نماید و در صورتی که نهاد دیگری این فعالیت را صورت دهد بسیار مثمر ثمر خواهد بود. به عنوان مثال زمانی که معاونت فناوری ریاست جمهوری با ماهیت جدید شکل گرفت ما امیدوار بودیم این امور را به انجام برساند و مواردی را که پیگیری نمودیم، دریافتیم چنین روحیاتی حتی در آن جا نیز وجود ندارد.

تعبیر ماهیت یکی از این تشکل‌های موجود چه دولتی و چه غیردولتی به این سمت که وکیل مدافع مخترع و نوآور باشد برای تجاری کردن اختراع خود ضروری است.

وظیفه سوم ایجاد هماهنگی با دستگاه‌ها و نهادهای مختلف است به عبارت دیگر زمانی که نقطه هماهنگی هم چون دستگاه‌ها، تشکیلات و معاونت در نهاد ریاست جمهوری را نهایی کردیم به این سمت می‌رویم که از آن جایگاه ارتباطات را فعال کرده و مراجعات را عملیاتی کنیم و بتوانیم مجموعه داخل جامعه مخترعان کشور را مورد به مورد بررسی نموده و دلایل عدم قابلیت تجاری شدن آن را عنوان کنیم و یا دلایل برگزیده شدن و یا جایگاه تجاری داشتن آن را عنوان نماییم.

پیشنهاد آخر نیز تحریک تشکل‌های تخصصی در راستای همین اهداف است. گاهی هم چون برگزاری همین همایش تشکل‌ها و حرکت‌هایی در سطح کشور صورت می‌گیرد و در برخی موارد استانی، در مرکز کشور و یا ملی و در خارج از مرکز کشور است. به عنوان مثال همایش برای صنعت برق شکل می‌گیرد و فارغ التحصیلان صنعت برق این همایش را تشکیل می‌دهند و تجمع اینان موجب مطرح شدن مباحث عملی و دیدگاه‌هاست و در کنار این حوزه (صنعت برق) فهرست اسامی این افراد در اختیار دبیرخانه همایش قرار گیرد و این دبیرخانه به دنبال این باشد که نوآوری این اشخاص در حوزه برق را جهت پیگیری دنبال نماید به عبارت دیگر از نهادهای مردمی جهت تجاری سازی اختراعات استفاده نماید. البته قانونی تحت عنوان شرکت‌های دانش بنیان و نوآوری‌ها نیز در مجلس در حال بررسی است اما حرکت در جهت پوشش بخشی از این موضوع است.

دکتر سید حسن میر حسینی - دبیر شورای ملی هماهنگی و سیاست‌گذاری

مالکیت فکری در خصوص وضعیت حقوق مالکیت فکری در کشور عنوان کرد: امروزه این نظریه که پیشرفت اقتصادی و توسعه در ابعاد مختلف مبتنی بر دانش و فکر است. مقبولیت عام دارد و این فکر و اندیشه جدید است که موجب پیشرفت کشورها در عرصه‌های گوناگون شده

است و از سوی دیگر سهم دانش و اندیشه در تولید کالاها و خدمات منطبق با نیازهای روز به مراتب بیش از گذشته است و بر اهمیت آن نیز روز به روز افزوده می‌شود.

وی خاطر نشان کرد: لازمه تولید فکر و اندیشه وجود فضایی امن و مطمئن است که در آن فضا از یک سو صاحب اندیشه و فکر احساس کند که از حاصل اندیشه و فکر خود اعم از مادی و معنوی بهره‌مند خواهد بود و از سوی دیگر جامعه بتواند از فکر و اندیشه افراد بهره گیرد. به عبارت دیگر فضای ایجاد شده و کارکرد آن باید به نحوی باشد که تعادل و توازن میان حقوق فردی و جمعی ایجاد شود تا در سایه آن، محیط و فضای لازم برای رشد و تعالی اقتصاد دانش محور به وجود آید.

نکته دیگر این که در تعریف مالکیت فکری باید گفت ابزار و ساز و کار حقوقی که بتواند از اقتصاد دانش محور حمایت به عمل آورد به نحوی که حاصل اندیشه و فکر افراد مورد استفاده واقع نشود و از سوی دیگر جامعه به خوبی و به موقع بتواند از نتایج عملی آنها بهره‌مند گردد حقوق مالکیت فکری یا معنوی است. به عبارت دیگر تنها ابزار موجود جهت حمایت از افکار بشر که غیبت یافته است و نه صرف ایده و فکر شده، حقوق مالکیت معنوی است که با توجه به این حقوق و ساختارهای تعبیه شده در آن توازن، حقوق فردی و جمعی نیز می‌تواند برقرار گردد. در قوانین ملی کشورها در قالب حقوق مالکیت فکری و ابزارهای حقوقی مرتبط هم مسائل مربوط به حقوق مالکیت صنعتی از قبیل اختراعات، علائم تجاری، طرح‌های صنعتی، نام‌های تجاری، نشانه‌های جغرافیایی، اسرار تجاری مورد حمایت قرار می‌گیرند و هم مقولات و مباحث مربوط به حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط و اگر چه در حوزه صنعت و تجارت قرار ندارند لکن امروز از اهمیت اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی فراوان برخوردارند علاوه بر قوانین ملی کشورها در سطح بین الملل نیز ترکیبات دو جانبه و چند جانبه متعددی جهت تنظیم روابط میان دولت‌ها از لحاظ حمایت حقوقی از صاحبان فکر و اندیشه شکل گرفته است که به دلیل جهانی شدن طی سال‌های اخیر بر تعداد آنها افزوده شده و دامنه و تعداد کارکرد آنان نیز گسترش و توسعه یافته است.

وی ادامه داد: در حال حاضر نیز مدیریت تریبیات چند جانبه بین المللی در زمینه حقوق مالکیت معنوی عمدتاً به عهده سازمان جهانی مالکیت معنوی است که بالغ بر ۲۲ کنوانسیون یا موافقت نامه است و حمایتی که حقوق مالکیت معنوی به صاحبان ایده اعطا می‌کند عبارت است از:

۱. اعطای حقوق انحصاری به صاحبان فکر و ایده برای بهره‌مندی از نتایج فکر خود؛ اعطای این حقوق در حوزه حقوق مالکیت صنعتی از قبیل اختراعات و علائم تجاری عمدتاً از طریق ثبت آنها صورت می‌گیرد و این حقوق انحصاری از دو بخش مادی و معنوی تشکیل می‌شود که صاحب فکر و اندیشه می‌تواند از این فکر خود از طریق واگذاری

توسعه و بهبود منابع انسانی نیز گام‌های بسیاری برداشته شده است ولی هنوز از نظر دادگاه‌های تخصصی با مشکلاتی مواجه هستیم که این مشکلات قابل رفع است. به عنوان در اعزام هیات‌ها دچار مشکل هستیم به عنوان مثال قاضی که بخواهیم به خارج از کشور بفرستیم از چند کانال باید عبور کند. بنابراین ما ۲ هفته فرصت داریم که یک کارشناس اعزام کنیم و به مدت یک ماه به طول می‌انجامد تا پاسخ دریافت کنیم و همین امر موجب شده است حتی به تعداد انگشت شمار قاضی آشنا با این مقولات نداشته باشیم.

وی ادامه داد: در حوزه توسعه و بهبود منابع انسانی نیز مشکلات بسیار داریم که باید مرتفع شود. در حال حاضر در سازمان تجارت جهانی درخواست عضویت داریم و ناچار هستیم برخی الزامات در این خصوص را بپذیریم بنابراین نمی‌توان در سیاست گذاری‌ها، اصلاحات و تدوین این کنوانسیون‌ها حضور نداشت زیرا نتیجه آن به خود کشور باز می‌گردد پس در صورتی که کارشناسان حضوری فعال داشته باشند بسیار مثر ثمر خواهد بود و این ظرفیت در داخل کشور و در دستگاه‌ها وجود دارد. وی با تأکید بر مشکلات موجود در بخش اتوماسیون اداری گفت: علیرغم تلاش‌هایی که صورت گرفته است، روند قانون گذاری ما به سمتی است که بررسی ماهوی را در اختراع داشته باشیم. در هر صورت نیاز است تا از نظر اتوماسیون اداری به روز باشیم تا از امتیازات بهره برده و این قانون را خوب اجرا کرده و به روز باشیم و سازوکارهای اجرا نیز در همین قانون پیش بینی شده است.

در خصوص بحث ساختاری اضافه کرد: در حال حاضر دستگاه‌های متولی و متصدی فعالیت ثبت را صورت می‌دهند و شورای سیاست‌گذاری که مبنای آن مصوبه هیات دولت در سال ۱۳۸۶ است نیز مرکب از نمایندگان ۱۴ دستگاه است که ماهانه جلساتی برگزار می‌کند و دبیرخانه‌ی دارند آن شرح وظایفی دارد که از جمله آن هماهنگی و جلوگیری از موازی کاری است و به تازگی در نقشه جامع علمی کشور برخی نهادها پیشنهاد وجود سازمانی را برای بحث مالکیت معنوی ارائه نموده‌اند و ما معتقدیم در صورتی که بناسست سازمانی وجود داشته باشد، با توجه به این که این بحث حقوقی

وزارت دادگستری مامور شده‌اند که این قانون با متولی بودن یکی از وزارت خانه‌ها تدوین شود و جایگاه آن در وضعیت فعلی با توجه به تأکیدی که در زمینه تجارت الکترونیکی وجود دارد، حتماً ضرورت دارد. وی اضافه کرد: در برنامه توسعه ۵ ساله مواردی جهت ارتقاء حقوق مالکیت معنوی پیشنهاد شده است که این موارد متناسبانه جامع نیست. جدای از سند مربوط به نانو که در آن به مالکیت معنوی پرداخته شده است متناسبانه در دیگر اسناد این امر مهم مورد غفلت قرار گرفته است علی‌الخصوص در بعد حقوقی این سند به ویژه در بحث مالکیت معنوی بسیار ضعیف است و در وزارت دادگستری مورد بررسی قرار گرفته است و به همین دلیل از سال ۱۳۸۶ هیات دولت، نهادی را با نام شورای سیاست‌گذاری تصویب نمود که نمایندگان ۱۴ وزارت خانه و دستگاه عضو هستند و به تازگی نیز کمیته‌ای به نام‌های به دولت اعلام شده است که در مواردی که به نحوی از اجتهاد مرتبط با حقوق مالکیت معنوی است حتماً نظر کارشناسی شورا مطرح شود.

وی یادآور شد: در بعد بین‌المللی تنها در یک کنوانسیون ملحق بودیم ولی از سال ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۳ که دوران طلایی حقوق مالکیت معنوی در کشور به شمار می‌رفت به تعداد زیادی از این کنوانسیون‌ها ملحق شدیم. تنها لایحه کنوانسیون PCT در سال ۱۳۸۳ به دولت اعطا و در مجلس تصویب شد و اکنون اعلام می‌شود که زمینه اجرای این موافقت نامه وجود ندارد و در این جا می‌گوییم اگر این زمینه وجود نداشت چرا ما پیگیری کردیم و چرا دستگاه‌های متولی به دنبال تصویب آن بودند. چرا مصوبه‌ای که مجلس تصویب و ابلاغ کرده است و امتیازات بسیار برای مخترعین دارد، به مدت ۲ سال وی معلق بماند؟! جالب این که طی این ۲ سال نیز هیچ تغییر و تحولی در این راستا مشاهده نشد.

وی همچنین گفت: به اعتقاد من این مصوبه از ضروریات است و هر چه سریع‌تر باید این معاهدات اجرا شود اگر چه که هر کدام از این معاهدات برخی تعهدات و امتیازات را در بر دارد بنابراین افرادی که در این زمینه صاحب نظر هستند ضرورت این معاهدات را احساس می‌کنند. بنابراین در بحث

دفاع می‌کند و موضوع تجاری کردن اختراعات، ابداعات، طرح‌ها و یا حتی آثار ادبی و هنری از حوزه حمایت حقوق مالکیت فکری خارج است و مجموعه قوانین و مقررات حقوق مالکیت فکری کشورها عمدتاً برای این امور تمهید یا تمهیداتی نیندیشیده‌اند.

وی خاطر نشان کرد: مجموعه قوانین و مقررات داخلی ایران از قبیل قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری، قانون حمایت از حقوق مولفان و مصنفان، قانون حمایت از نرم‌افزارهای رایانه‌ای، قانون تجارت الکترونیک و قانون نشانه‌های جغرافیایی هیچ یک از محدوده حمایتی فوق‌الذکر فراتر نرفته‌اند.

وی ادامه داد: در ترتیبات چندجانبه بین‌المللی مربوط به حقوق مالکیت معنوی حتی در موافقت نامه ترپس نیز در مورد تجاری کردن ابداعات ساکت است و در واقع مکانیزم خود بازار به نحو مقتضی اقدامات سایر محصولات فکری را شناسایی و از آنها بهره‌برداری می‌کند و این موضوع تجاری سازی، بازاریابی خاص خود را می‌طلبد.

وی اضافه کرد: در راستای تأمین اهداف فوق و با توجه به محورهایی که بیان شد، جمهوری اسلامی ایران طی سال‌های اخیر تلاش‌هایی را در راستای حمایت از اختراع و حقوق مالکیت معنوی آغاز کرده است.

وی افزود: تلاش‌هایی در این حوزه به ویژه پس از انقلاب صورت گرفته است و خوشبختانه اکنون در حوزه قانون گذاری نسبت به کشورهای همسایه موقعیت بهتری داریم. در قانون حمایت از نرم افزارهای رایانه در سال ۱۳۷۹، تجارت الکترونیک در سال ۱۳۸۳، قانون نشانه‌های جغرافیایی در سال ۱۳۸۳، قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب سال ۱۳۸۶،

که علیرغم وجود برخی نقایض قانون جامعی به شمار می‌رود. هم چنین جهت به روز کردن قوانین، وزارت دادگستری مامور شده است تا برای قانونی که در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسیده است اصلاحیه‌ای تنظیم کند و نزدیک به ۶ ماه است که تیم کارشناسی در این زمینه فعالیت خود را آغاز به دولت تقدیم کرده است. در این اصلاحیه آن نکات مهمی که خلأ قانونی داشت و یا ضرورت نداشت که در این قانون وجود داشته باشد اصلاح و حذف شد. هم چنین وزارت دادگستری مامور شده است تا اصلاحیه قانون تجارت الکترونیک را که عمدتاً از مقولات مربوط به مالکیت فکری در بستر مبادلات الکترونیکی حمایت می‌کند، نوآوری‌های خوبی ارائه کند ولی این قانون علیرغم این که در زمان تصویب می‌توانست قانون نسبتاً خوبی باشد با توجه به تحولات سریع که در حوزه فناوری و ارتباطات وجود دارد، دستخوش تحول شده و هر از چند گاهی نیاز به تحول و تجدید نظر دارد بنابراین اصلاحیه آن نیز تهیه شده است و از همه مهمتر قانون حمایت از حقوق مالکیت فکری در فضای سایبر هم توسط وزارت خانه‌های مختلف از جمله

کلیه حق یا اعطای اجازه بهره‌برداری برای مدت معین منتفع شود و حقوق اخلاقی نیز مانع از تعریف و دست کاری از اثر می‌شود که در اختیار جامعه قرار گرفته است و این حقوق مقید به زمان و مکان نبوده و در واقع به حفظ شان و شخصیت و شهرت پدید آورنده اثر مربوط می‌شود.

۲. ایجاد توازن و تعادل میان حقوق صاحب فکر و اندیشه و منافع اجتماعی؛ بدین ترتیب که صاحب فکر و اندیشه تنها در صورتی می‌تواند از حمایت مادی و معنوی فکر و اندیشه خود بهره برد که اثر ابداعی و ابتکاری خود را افشاء و در اختیار جامعه قرار دهد. به عنوان مثال مخترع باید پس از ثبت اختراع آن را افشاء کند و افشاء اختراع لازمه حمایت از اختراع اوست تا بدین وسیله جامعه بتواند براساس اختراعات و ابداعات انجام شده گام‌های بعدی را در راه پیشرفت و اعتلاء بر دارد و تنها در این راستا و با این توجیه است که استفاده‌های تحقیقاتی و شخصی از اختراع که جنبه انتفاعی ندارد موکول به اجازه صاحب اختراع نبوده و هم چنین در این راستاست که پس از انقضای مدت حمایت از اختراع، اختراع در حوزه عمومی قرار گرفته و آحاد جامعه می‌توانند بدون کسب اجازه از صاحب حق، از آن استفاده کنند. هم چنین علاوه بر سازوکارهای فوق، دولت‌ها در شرایط استثنایی ناشی از مسائل بهداشتی و امنیتی و موارد دیگر قادر خواهند بود بدون نیاز به موافقت صاحب حق در قالب مجوزهای اجباری از خلاقیت‌های مربوطه استفاده نمایند. به طور کلی در قوانین داخلی کشورها و ترکیبات بین‌المللی به منظور توازن و تعادل میان حقوق فردی و اجتماعی سازوکارهایی تعبیه شده است و کشور با توجه به منافع ملی و سطح توسعه خود از این راهکارها و سازوکارها در قوانین داخلی و در راستای منافع ملی خود استفاده می‌کند.

۳. پیش بینی ضمانت اجراهای لازم در صورت نقض حقوق مورد حمایت توسط اشخاص ثالث که هم شامل جبران مدنی و هم جبران کیفری می‌گردد و به عبارت دیگر نقض کننده حقوق مالکیت معنوی در صورت اثبات است و طی فرآیندهای مربوط علاوه بر جبران خسارات وارده باید ضمانت اجراهای کیفری را که در قوانین ملی اکثر کشورها تعریف شده است، تحمل نمایند. ابعاد مختلف این ضمانت اجراها در قوانین داخلی کشورها پیش بینی شده است. کنوانسیون‌های بین‌المللی حقوق مالکیت معنوی عمدتاً به توضیح و تبیین حقوق ماهوی یا ترتیبات شکلی و طبقه‌بندی پرداخته و موضوع اجرای حقوق را به قوانین داخلی کشورها ارجاع داده‌اند. در این خصوص تنها سازمان جهانی تجارت در قالب موافقت نامه‌ای جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری یا ترپس حداقل استانداردهای اجرایی را مقرر داشته است و کشورهای عضو باید الزاماً از آن تبعیت کنند. با توجه به موارد فوق روشن است که حقوق مالکیت فکری تنها از صاحب فکر و محصول فکر او در مقابل هر گونه تجاوز، سوء استفاده و نقض حق

است، این سازمان باید طوری تعبیه شود که تمامی دستگاه‌ها در آن دخالت داشته باشند و دستگاه‌هایی که متولی امر حقوقی هستند در آن حضور داشته باشند. به عبارت دیگر هم در تقسیم‌بندی‌های سازمان ملل متحد و هم در تقسیم‌بندی‌های داخلی بحث مالکیت معنوی، بحث حقوقی محض است اگر چه جنبه‌های فنی نیز دارد بنابراین دستگاه‌هایی که متولی امور حقوقی در داخل کشور هستند باید نظارت کامل در این حوزه داشته باشند.

وی در ادامه باز هم بر دوران طلایی مالکیت فکری در کشور در فاصله سال‌های ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۳ اشاره کرد و متذکر شد: باید بررسی شود چرا پس از سال ۱۳۸۳ نتوانستیم قدمی مهم در بعد بین‌المللی برداریم تمام این موارد نیاز به کارشناسی دارد که در آینده برای رفع این معایب باید تلاش‌هایی صورت گیرد.

دکتر میرحسینی به طور خلاصه به نظام مالکیت صنعتی تقریباً به نظام بین‌المللی نزدیک است علی‌الخصوص این که با الزاماتی که در تریپس وجود دارد فاصله چندانی نداریم و در برخی موارد پیش‌تر هستیم. البته در بحث مالکیت صنعتی هنوز نیز خلاء قانونی وجود دارد و امیدواریم با مدیریت جدیدی که اکنون در سازمان ثبت به وجود آمده است این فرصت‌ها غنیمت شمرده شود و با همکاری سایر دستگاه‌ها بتوانیم در این حوزه گام‌هایی بلند برداریم.

وی ادامه داد: معتقدم ما می‌توانیم در این حوزه ظرف مدت ۶ ماه حداقل به ۸ کنوانسیون در حوزه مالکیت صنعتی ملحق شویم زیرا اکنون که به تمام این موارد و طبقه‌بندی‌ها عمل می‌کنیم عضو نیستیم و از مزایای آن بهره‌مند نمی‌شویم در حالی که طبقه‌بندی‌ها و ترکیبات شکلی را عمل می‌کنیم علی‌الخصوص در بحث علائم تجاری و تنها از مزایای این کنوانسیون‌ها بهره‌مند نیستیم که در صورتی که برنامه‌ریزی مناسبی صورت گیرد و در طول ۶ ماه با وجود زمینه در مجلس و شورای نگهبان قابل بررسی است و باید از این فضا استفاده شود زیرا اکنون زمانی است که می‌توان از این فضاها بهره برد.

وی اضافه کرد: در بحث مالکیت ادبی و هنری علی‌الخصوص در بعد بین‌المللی بسیار عقب هستیم و به هیچ یک از این کنوانسیون‌ها ملحق نیستیم و در بعد داخلی نیز قوانین ما از جامعیت مناسبی برخوردار نیست. طی سال‌ها در این زمینه تلاش‌هایی صورت گرفته است و لویجی تهیه و تنظیم شده و در حال حاضر نیز لایحه‌ای جامع آماده شده است.

وی اضافه کرد در مورد دیگر موضع گیری در خصوص بحث‌هایی است که اکنون در بخش وایپو به عنوان بحث روز مطرح است. اول بحث توسعه که از سال ۲۰۰۴ میلادی در سازمان جهانی مالکیت معنوی مطرح شد و ایران به عنوان یکی از مبدعین این بحث به شمار می‌رود و در زمره ۱۴ کشور که با نام کشورهای دوستداران توسعه نامیده شده‌اند، قرار دارد.

دکتر محمود صادقی: دغدغه‌ای که همواره مخترعان و فناوران با آن رو به رو بوده‌اند، بحث اعتبار پتنت‌هایی که در ایران صادر می‌شود در مقایسه با پتنت‌های خارجی است. در واقع تلقی عمومی است که به دلیل عدم بررسی ماهوی اختراعات، پتنت‌هایی که در ایران صادر می‌شود در صنایع بین‌المللی اعتبار چندانی ندارد.

مجموعه آن در ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی عهده‌دار آن است و تمام این موارد جهت تجاری سازی و فناوری به هم وابسته است و ضرورت حمایت قانونی از آن وجود دارد. وی اضافه کرد: تلاش داریم تا در این هم اندیشی در خصوص قانون جدید ثبت اختراعات و طرح‌های صنعتی و علائم تجاری سخن گوئیم. در این میان تحول از نظام اعلامی به نظام آزمایشی است که بدون هیچ تردیدی از سال ۱۳۱۰ یک نظام اعلامی یا ثبتی بوده است و اختراع را بدون الزام قانونی برای بررسی آن، در اداره ثبت اختراع به ثبت می‌رساند. این نظام مزایا و معایبی دارد که ایراد عمده آن این است که موجب تعارض ادعاها می‌شود و مخترع که اختراع خود را به ثبت می‌رساند چندان اعتمادی ندارد که فردای آن روز اختراع معارضی به ثبت نرسد، زیرا بررسی نمی‌شود. از سوی دیگر دغدغه‌ای که همواره مخترعان و فناوران با آن رو به رو بوده‌اند، بحث اعتبار پتنت‌هایی که در ایران صادر می‌شود در مقایسه با پتنت‌های خارجی است. در واقع تلقی عمومی است که به دلیل عدم بررسی ماهوی اختراعات، پتنت‌هایی که در ایران صادر می‌شود در صنایع بین‌المللی اعتبار چندانی ندارد. به هر حال در قانون جدید به موجب ماده ۱۳ بناس تا از نظام سابق به یک نظام بررسی ماهوی برسیم.

محمد حسن کیانی در ادامه گفت: در ماده ۱۳، نظام ثبت اختراع ما تحقیقی است و بر همین اساس در آیین نامه و در ماده ۲۸ مرجع ثبت پس از دریافت اظهار نامه و ضامنه مربوط آن را ظرف ۶ ماه از حیث انطباق با شرایط شکلی و ماهوی مندرج در قانون در آیین نامه بررسی می‌کند و در تبصره ذیل همین ماده این اختیار به مرجع ثبت داده شده است که در بررسی ماهیتی با بخش‌های خصوصی و یا دولتی انعقاد قرار داد داشته باشند که بر همین اساس مذاکراتی با برخی دستگاه‌ها صورت گرفته است البته در حال حاضر از طریق استعمال از برخی دستگاه‌ها، دانشگاه‌ها، موسسات تحقیقاتی، بحث و بررسی با کمک از آنان انجام می‌شود ولی در برنامه‌های سازمان آمده است که در اجرای تبصره ذیل ماده ۲۸ مرجع ثبت در صورت ضرورت می‌تواند از مراجع خصوصی یا

نکته دیگر بحث حمایت از فورلکر، دانش سنتی و منابع ژنتیک است که یکی از مباحث مهم به شمار می‌رود و اکنون در وایپو مطرح است و عمده تاکید ما در این زمینه بر تنظیم سند بین‌المللی بود که الزام آور باشد تا این که کشورهای توسعه یافته در این زمینه مقاومت کردند و در نتیجه با تدوین یک سند بین‌المللی موثر و نه الزام آور موافقت شد و اکنون به مدت ۲ سال این مباحث ادامه خواهد یافت.

بحث دیگر یکسان سازی قوانین مربوط به اختراعات بود که در سازمان جهانی مالکیت معنوی مطرح است و کشورهای پیشرفته در این زمینه نظریات تندی داشتند و قصد داشتند آن قابلیت انعطاف قوانین داخلی در زمینه احراز شرایط اختراع و سایر قوانین ماهوی را کم‌رنگ کنند که با توجه به تلاش‌های کشورهای در حال توسعه نهایتاً نتیجه این شد که تمام موضوعات مربوط به اختراعات از جمله استثناعات به صورت پکیج در آید نه آن که در حوزه‌های خاص که کشورهای پیشرفته بر آن تاکید دارند گنجانده شود.

بخش دیگری از این همایش به هم اندیشی عارضه‌یابی نظام ثبت اختراعات در ایران اختصاص یافت و دکتر محمود صادقی - ریاست این نشست تخصصی را بر عهده داشت. در این هم اندیشی دکتر میرحسینی از شورای مالکیت فکری کشور، محمد حسن کیانی از قوه قضاییه و مالکیت صنعتی و دکتر حمید مهدیان به عنوان نماینده وزارت علوم حضور داشتند.

دکتر محمود صادقی در آغاز عنوان کرد: به اعتقاد من چند تحول مهم به تازگی رخ داده است اگر چه عمده آن با رشته حقوق مرتبط است، این مباحث یقیناً حقوقی خواهد بود. بر این اساس چرخه فناوری ۳ مقطع دارد که عبارت از: توسعه، تولید و بازرگانی است که بحث مالکیت فکری در بخش حمایت قانونی می‌گنجد که نهادهای مختلف علی‌الخصوص دانشگاه‌ها و وزارتخانه‌ها که در حوزه صنعت و فناوری تعریف می‌شوند عهده‌دار آن هستند. پس از آن در مقطع فناوری به حوزه صنعت و فناوری مربوط می‌شود و پس از آن که فناوری تولید شد، حمایت قانونی از آن مطرح می‌شود که همان بحث مالکیت فکری است و می‌توان گفت دستگاه قضایی و سازمان زیر

دولتی و متخصصان امر برای احراز شرایط ماهوی اختراع، استعمال و کسب نظر نماید. مهلت پاسخ استعمال و اعلام نظر حداکثر ۳ ماه خواهد بود پس بر این اساس این نظام، تحقیقی است.

وی اضافه کرد: در حوزه ثبت اختراع ۱۲۰ طبقه اصلی و ۶۰۰ و اندی طبقه فرعی وجود دارد و یقیناً در صورتی که قصد داشته باشیم سازوکاری تحقیقی با آن کیفیت را داشته باشیم باید نزدیک به ۲۰۰ نفر متخصص را گرد هم آوریم و به واسطه جذب نیروی انسانی و منابع مالی و امکانات به تعویق افتاده است در حالی که الحاق به PCT مستلزم جذب نیروی انسانی لازم است البته مکاتباتی با وایپو انجام شده است که به موجب آن، بحث آموزش را متقبل شده‌اند ولی در قانون برنامه سوم و چهارم یکسری محدودیت‌ها وجود دارد.

در ادامه **دکتر میرحسینی** گفت: نظام ثبتی ما نظامی مرتبط است آن چنان که در بحث اموال نیز همین نظام مرتبط را شاهد هستیم. این نظام همواره حاکم بوده است و از جمله در بحث اختراع نیز همین نظام حاکم است و قانون‌گذار به صراحت آن را عنوان کرده است.

در قانون جدید بحث نظام بررسی ماهوی مطرح است به همین دلیل برای این که ابهامات را بر طرف کنیم در آیین نامه آن را روشن کردیم که ۳ شرط را برای احراز اختراع در نظر بگیریم. اگر قصد داشته باشیم بررسی ماهوی کنیم مشاهده می‌کنیم اکثر کشورها با استخدام کارشناسی خود اقدام به بررسی ماهوی کرده‌اند و ما با توجه به تنوع شاخه‌های علوم نیاز به کارشناسی داریم. برخی کشورها نیز به این ترتیب عمل کرده‌اند که در جایی که خود کارشناس دارند نظام را به شکل ماهوی و در جایی که با مشکل مواجهند به صورت اعلامی در آورده‌اند به عنوان مثال در کشورهای سوئیس و فرانسه برخی از این موارد تفکیک شده است.

نظام بررسی ماهوی در کشور ما رایج و نیاز است مرجع و متصدی ثبت با توجه به ظرفیت‌های موجود سازوکاری را برای این قانون تعبیه کند.

دکتر مهدیان هم چنین در ادامه بحث گفت: در داخل وزارت علوم، سازوکاری براساس مستندات قانونی موجود است. چنان چه در قانون (بخش ۳ بند ج ماده ۲) مطرح شده است که ارزیابی اختراعات، اکتشافات و نوآوری‌ها با همکاری دستگاه‌های ذیربط جهت حمایت از آنها و ثبت در مراجع ذیربط بر عهده وزارت علوم گذارده شده است و آیین‌نامه‌ای در این خصوص تدوین شده و دستگاه‌های مختلف مشغول به فعالیت بر آن هستند.

وی اضافه کرد: در حال حاضر ۱۱ مرجع مالکیت فکری در کشور وجود دارد که در رأس آنها سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی است. در مواردی که سازمان ثبت، فرم ثبت اختراع در اختیار افراد می‌گذارد در صورتی که افراد قصد داشته باشند وارد سیستم دولتی شده و از حمایت‌های دولتی برخوردار شوند (مشابه این مورد طی سال‌های

یعنی بررسی‌های آنان کاملاً در حوزه اداره ثبت اختراع کشور ترکیه انجام نمی‌شود.

وی اضافه کرد: برخی دستگاه‌ها صراحتاً نامه‌ای نگاشتند مبنی بر این که الحاق به PCT به مصلحت کشور نیست و سازمان ثبت از طریق دولت و قوه قضاییه درصد است تا با جذب نیروی انسانی به واسطه وایپو در کوتاه مدت آموزش صورت دهد ولی در حال حاضر مشکل اساسی وجود نیروی انسانی و امکانات لازم است.

وی هم چنین تصریح کرد: الحاق به PCT می‌تواند بخشی از نیاز ما را برآورده کند به عنوان نمونه مخترعان می‌توانند جستجوی اولیه را داشته و نتیجه آن را مشاهده کنند هم چنین تقاضای ثبت داشته باشند و به عقیده من با الحاق به PCT تا حدودی این امر محقق شود.

دکتر میر حسینی عنوان کرد: در اواخر سال ۱۳۸۳ و اوایل سال ۱۳۸۴ این لایحه تقدیم به دولت شده و از آن سال تمام کارشناسان دستگاه‌های متولی و ریاست این دستگاه طی مصاحبه‌های بسیار در خصوص الحاق به PCT سخن گفته و در جلسات رسمی به عنوان یکی از افتخارات دستگاه نام برد و از سال ۱۳۸۴ تا کنون زمان اندکی است که بتوانیم زیرساخت‌ها را بررسی کنیم. زمانی که لایحه‌ای توسط افراد و یا دستگاه ارایه می‌شود و زمانی که عنوان می‌کنیم به این موافقت نامه باید ملحق شویم و دستگاه متولی این امر را محقق می‌کند برنامه‌ریزی آینده آن را نیز باید در دستور کار خود قرار دهیم ولی متأسفانه از الحاق، دو سال و از تقدیم لایحه آن به مجلس ۴ سال می‌گذرد.

وی اضافه کرد: با توجه به این که پیش از دو سوم کشورهای عضو وضعیت ما را دارند، مباحث کارشناسی مطرح است و به همین دلیل به دنبال برخی معاهدات نمی‌رویم و مصلحتی در آن نمی‌بینیم اگر چه هر کنوانسیون مضرات و منافی دارد، منافع این کنوانسیون بیش از مضرات آن بود بنابراین معتقدیم در حال حاضر پس از گذشت ۴ یا ۵ سال هیچ توجیهی نداریم که عنوان کنیم باید زیرساخت‌ها آماده شود و تا زمانی که این مورد اجرایی نشود به دنبال زیر ساخت‌ها نخواهیم رفت. امید است با مدیریت جدید سازمان ثبت شاهد اجرای این معاهده که نفع آن برای کشور است باشیم.

دکتر صادقی بیان داشت: یکی از نکاتی که از حیث حقوقی مطرح است این که اداره ثبت اختراع توجیهی به این موضوع ندارد که اختراع قابلیت بهره برداری دارد یا خیر بلکه این اداره تأکید بر تازه بودن، گام ابتکاری و کاربردی بودن آن دارد.

دکتر میر حسینی در این خصوص گفت: هیچ توجیهی وجود ندارد که سازمان ثبت مجوز بهره‌برداری اعطا نماید.

وی یاد آور شد: هر دستگاه باید کار خود را انجام دهد و توجیهی ندارد که این ماده اضافه شده

اخیر عضویت در بنیاد ملی نخبگان بود) تا از تسهیلات ارایه شده بهره برند ولی آیین نامه‌ای طی دو سال اخیر نگاشته شده و در حال حاضر مراحل نهایی خود را طی می‌کند مبنی بر این که دولت سازوکاری ایجاد کند که در تعامل با سازمان ثبت این فعالیت را صورت دهد.

در ادامه دکتر محمود صادقی خاطر نشان کرد: بحث الحاق به PCT یک معاهده همکاری ثبت اختراع به شمار می‌رود و ماموریت آن، همکاری کشورها جهت ثبت اختراعات در خارج از کشور است که هر یک از کشورهای عضو متعهد می‌شود در قالب این معاهده همکاری‌های بیشتری برای ثبت اختراع اتباع سایر کشورهای عضو در خاک خود انجام دهد ساز و کار گسترده‌ای در وایپو طراحی و دفتر بین المللی ایجاد شده است و کشورهای عضو از تسهیلات بالایی جهت ثبت اختراع اتباع خود در دیگر کشورها برخوردار هستند. البته انتقادهایی نیز کشورهای در حال توسعه نسبت به این معاهده دارند ولی در مجموع گرایش شتابانی که کشورها در عضویت به این معاهده از خود نشان داده‌اند نشانگر این است که در واقع منافع آن بر مضراتش غلبه دارد پس در سال‌های آینده رشد بسیاری خواهد داشت. اکنون ۱۴۰ کشور عضو PCT هستند و امضای این معاهده در کشور ما به پیش از انقلاب اسلامی باز می‌گردد ولی الحاق به این معاهده تا سال‌های اخیر به طول انجامیده است تا جایی که از حدود سال‌های ۱۳۷۹ قدم‌های الحاق به این معاهده برداشته و لایحه آن تنظیم و به مجلس ارایه شد اما در دولت نهم این لایحه از مجلس بازپس گرفته شد و به مدت یکی دو سال در تردید به سر می‌برد تا این که تردید ما برطرف شده و مجدداً به مجلس تسلیم و تصویب شد.

وی اضافه کرد: در حال حاضر با توجه به اظهارات متفاوت و در برخی موارد متعارض در خصوص وضعیت فعلی ما نسبت به PCT به صورت شفاف و واضح انتظار داریم دوستان در این خصوص توضیحاتی ارایه نمایند که با توجه به این که این قانون به تصویب رسیده و مشکلی در این خصوص وجود ندارد چرا در سایت وایپو به عنوان یکی از اعضا شناخته نمی‌شویم.

محمد حسن کیانی در این خصوص گفت: اجازه الحاق به معاهده PCT در مجلس شورای اسلامی داده شد و پس از تودیع صندوق‌ها، سیلی از تقاضاهای ثبت بین المللی به کشور سرازیر شد. پس باید تمام اظهار نامه‌ها را ظرف مدت معین پاسخ گو باشیم یعنی در صورتی که این زیر ساخت فراهم نیامده و نیروی انسانی لازم جذب و آموزش داده نشود و فضای اداری متناسب با کار نباشد و اظهارنامه‌ها ظرف مدت معین پاسخ ندهیم تمام اظهار نامه‌ها ثبت شده قلمداد می‌شود و ما باید از تمامی آنها حمایت به عمل آوریم.

اکنون در کشور ترکیه ۲۰۰ امتحان گیرنده در حوزه اختراع وجود دارد در حالی که آنها از امکانات مرکز بررسی اتحادیه اروپا نیز استفاده می‌کنند

تقاضای ثبت داشته باشند.

در این همایش دو پانل توسط دکتر امیر ناصر اخوان - عضو هیات علمی دانشگاه صنعتی امیرکبیر در خصوص بیان مدیریت تجاری سازی از ایده تا بازار و جایگاه و نقش IP در آن، دکتر وحید بزرگی - مدیر بخش مقررات و سیاست‌های تجاری در دفتر نمایندگی تام الاختیار تجاری با عنوان نقش مالکیت فکری در توسعه تجارت جهانی (نقش IP در WTO)، دکتر منصور پور نوری، قاضی دیوان عالی کشور و استاد دانشگاه در خصوص نظام حقوقی حمایت از مالکیت فکری (امنیت تجاری سازی)، جلیل غریبی، کارشناسی ارشد مدیریت تکنولوژی دانشگاه علامه طباطبائی در خصوص ملاحظات و چالش‌های ارزش گذاری و قمیت گذاری فناوری، دکتر حمید عزیزی، متخصص حقوق مالکیت فکری و مدرس دانشگاه در خصوص آشنایی با معاهده PCT با هدف تجاری سازی اختراعات در سطح بین المللی، روح ... صابری، عضو هیات علمی دانشگاه هرمزگان در خصوص بررسی ابعاد حقوقی قرار دادهای لیسانس فناوری، دکتر محمد حسین کریمی، عضو هیات علمی دانشکده حقوق دانشگاه آزاد تهران مرکز در خصوص چالش‌های حقوقی نامه و نشان تجاری در ایران برگزار شد.

دکتر کیانی هم چنین گفت: نگرانی‌هایی که عنوان شده از بابت پیش نویس است که در بعد تجاری سازی موثر است و دستگاه‌های ذیربط را موظف کرده بود تا در خصوص گواهی‌نامه‌های ثبت اختراع واکنشی الحاقی داشته و به اختراعات داخل کشور روی آورند که متأسفانه کمک‌هایی برای مخترعین مطرح شد که اکنون نیز مذاکرات آن ادامه دارد و در ماده ۱۹ عنوان شده است: چنان که مالک اختراع بخواهد از اختراع ثبت شده استفاده نماید با حقوق انحصاری مخترع که در ماده ۱۵ بند الف عنوان شده مغایر است استفاده از فرآیند مربوطه، یقیناً توجیهی نخواهد داشت ولی طی مذاکرات مجلس به مبحث تجاری سازی باز می‌گردد.

وی ادامه داد: اکنون فرآیند ثبت در سیستم داخلی با معاهده متفاوت است تا جایی که در معاهده یکسال و در ثبت داخلی یک ماه پیش بینی می‌شود پس یک ماه پس از انتشار آگهی هر فردی اعتراض داشته باشد می‌تواند به اداره ثبت مراجعه کند. وی اضافه کرد: پیش از الحاق به معاهده اتباع داخلی و خارجی می‌توانستند از مزایای کنوانسیون پاریس از علائم تجاری و ثبت اختراعات استفاده کنند و حق داشتند در هر یک از کشورهای عضو کنوانسیون پاریس و کیل داشته حق ثبت پرداخته و